

Glosar de termeni în cercetarea calitativa

Acord de cercetare – un gen de contract între cercetător și un participant la cercetare, în care se indică la ce se poate aștepta participantul în schimbul cooperării sale, fiind specificate avantajele și beneficiile participării.

Analiza conversației – metodă de analiză a datelor în cercetarea calitativă, ce constă în studiul detaliat al practicilor sociale conversaționale utilizate de indivizi în contexte formale sau informale.

Analiza discursului – metodă de analiză a datelor în cercetarea calitativă, ce constă în explorarea detaliată a vorbirii și scrierii politice, personale, mediatice sau academice cu privire la un subiect, menită să dezvăluie cum sunt organizate, transmise și reproduse cunoștințele pe căi specifice și prin practici instituționale particulare.

Analiza de conținut calitativă – metodă de analiză a datelor în cercetarea calitativă, care presupune utilizarea unei serii de operații intelectuale: categorizarea, contextualizarea (analiza contextuală), reducția metaforică (în analiza simbolică cu cheie), cercetarea formelor (analiza formală), cercetarea structurilor comune ascunse (analiza structurală), menite să decodifice semnificațiile unui text.

Anecdotismul – o descriere cu caracter de divertisment sau anecdotic, fără a se oferi o schemă foarte clară asupra felului în care au fost culese și interpretate datele cercetării.

Arhive de date calitative – instrumente folosite pentru a prezerva seturi de date produse de diverse cercetări, având drept scop să amelioreze și să asiste cercetarea socială, achiziționând, distribuind și reutilizând datele calitative.

Caz deviant – caz care poate conține o încălcare a normei conversaționale obișnuite, o situație care nu se încadrează în regulile și tiparele obișnuite de interacțiune socială sau care infirmă analiza în curs.

Cercetare acțiune – o strategie de cercetare ce presupune diagnosticarea problemelor, planificarea și implementarea acțiunilor de reducere sau eliminare a disfuncționalităților, concomitent cu monitorizarea schimbărilor sociale induse.

Cercetare calitativă – orice studiu empiric în științele socioumane care are următoarele cinci caracteristici: cercetarea este concepută în mare parte dintr-o perspectivă comprehensivă, își elaborează obiectul de studiu într-un mod deschis și amplu, include o culegere de date efectuată cu metode calitative, adică cu metode care nu implică în momentul culegerii nici o cuantificare, nici o prelucrare chiar, dă prilejul unei analize calitative a datelor în care cuvintele sunt analizate direct prin intermediul altor cuvinte, fără să fie trecute printr-o operație numerică și se termină cu o povestire sau o teorie (și nu o demonstrație).

Cercetare psihologică – un proces de cunoaștere științifică, ce-și propune observarea și măsurarea comportamentelor umane în scopul descrierii, explicării și predicției lor.

Coeficient de siguranță – coeficient ce măsoară gradul de consecvență cu care exemplele sunt atribuite uneia și aceleași categorii de către diverși cercetători sau de către un cercetător cu ocazii diferite.

Concept – o idee bine precizată, care derivă dintr-un model teoretic dat și care furnizează un mod de abordare a lumii, esențial în definirea unei probleme de cercetare.

Corpus – ansamblu de date, colectate prin diverse metode pentru a fi analizate (notițe de teren, înregistrări, transcrieri ale interviurilor, articole din presă etc.).

Cunoaștere comună – cunoașterea fondată pe tradiții, observații, experiențe și practici sociale, accesibilă tuturor, care nu necesită o pregătire specială sau instrumente potrivite unui scop anume și nu presupune rigurozitate.

Cunoaștere științifică – cunoașterea supusă unor reguli precise, care utilizează metode și are scopuri clare, fiind supusă controlului și verificării continue.

Date – observații în legătură cu lumea socială, care pot fi cantitative (date numerice) și calitative (descrieri ale interacțiunilor cotidiene, transcrieri de interviuri, scrisori, procese verbale ale unor ședințe, reclame televizate, interviuri televizate, înregistrări video, artă stradală, grafitti, site-uri de internet etc.).

Date naturaliste (date neprovocate) – forme de evidență a activităților umane care nu sunt nici provocate, nici afectate de acțiunile cercetătorilor sociali.

Date provocate – date care sunt create în mod activ prin intervenția cercetătorului și, prin aceasta, inexistente independent, în afara contextului provocat de cercetător.

Descriere densă – o narațiune consistentă produsă de cercetător, bogată în date și detalii despre obținerea acestora.

Design de cercetare – un plan prin care se justifică logica, structura și principiile metodologiei și metodelor de cercetare și felul în care acestea se raportează la tema, ipotezele sau propunerea de cercetare; în întocmirea design-ului trebuie să ținem cont de trei aspecte: *ce va fi studiat, cum va fi studiat și de ce se procedează astfel*.

Etnometodologie – tip de cercetare calitativă care se concentrează pe modul în care se creează ordinea socială, neîntrerupt, în cursul și prin intermediul practicilor prin care oamenii dau sens faptelor celorlalți și manifestă acea înțelegere în acțiunile lor.

Emoționalismul – tip de cercetare calitativă care favorizează contactele familiare dintre subiecți și preferința pentru biografii personale; ajută la înțelegerea experiențelor oamenilor, dar exagerează privilegiind categoria simțului comun („emoția”).

Eșantionare teoretică – tip de eșantionare, realizată pe baza conceptelor ce apar din datele culese, având scopul de a cerceta variația dimensională sau condițiile diferite de-a lungul cărora variază proprietățile conceptelor.

Focus grup – metodă de culegere a datelor în cercetarea calitativă, organizată sub forma unui interviu de grup, condus de un moderator și care este focalizat pe o anumită tematică strict delimitată.

Inducție analitică – procedură de analiză care se aplică cazurilor deviate cu scopul de a testa modelele teoretice dezvoltate în cercetare, în vederea evaluării stabilității și limitelor sociale, locale și temporale ale concluziilor cercetării; procedura implică un proces de căutare a evidențelor falsificatoare și de modificare a teoriei până când nu se mai găsește nicio evidență infirmatoare.

Interdisciplinaritate – perspectivă de cercetare ce presupune transcenderea compartimentelor disciplinare, astfel asigurându-se transferul de modele teoretice și metodologice din disciplinele conexe, oferind o cunoaștere mai nuanțată a fenomenului studiat.

Interviu calitativ – metodă de culegere a datelor în cercetarea calitativă, care poate avea forma unui interviu semistrukturat sau puțin structurat, în care oamenii sunt încurajați să descrie lumea lor cu propriile cuvinte, iar intervievatorul, deși are o listă de întrebări posibile, poate oricând să se abată de la traseul stabilit.

Ipoteză – o propoziție testabilă, o aserțiune neverificată despre relația dintre două sau mai multe variabile.

Gatekeeper – persoana care controlează accesul la cercetare (directorul general sau directorul executiv dintr-o organizație, persoana dintr-un grup sau comunitate care ia decizia finală de a permite sau nu accesul cercetătorului pentru a realiza cercetarea).

Grounded theory – tip de teorie ce emerge și se întemeiază pe date; intenția acestei teorii este să dezvolte un studiu al fenomenului, identificând ideile generale sau categoriile, relațiile dintre acestea, contextul și procesualitatea fenomenului astfel ca să se producă o teorie a fenomenului.

Luare de note – o activitate continuă de consemnare în scris a comportamentelor, activităților și locurilor observate, a conversațiilor avute și a reflecțiilor metodologice sau teoretice, chiar existențiale, suscitade cercetătorului prin conținutul și desfășurarea unei cercetări.

Metodă – o tehnică specifică de cercetare potrivită modelului, teoriei, ipotezei și metodologiei.

Metode vizuale – metode utilizate în cercetarea calitativă atât pentru a produce, cât și pentru a reprezenta cunoașterea și care constau din imagini și tehnologii vizuale, precum videoplayer-ul, filmul, fotografia, arta, desenul și sculptura.

Metodologie – o abordare folosită în studiul unor probleme supuse cercetării.

Model – cadru teoretic general care oferă o perspectivă asupra lumii.

Narațiune – un discurs sau un exemplu de discurs construit în așa fel încât să reprezinte o succesiune coerentă în fapte și întâmplări.

Naturalism – tip de cercetare calitativă, caracterizat prin preferința pentru „ieșirea pe teren pentru a face observații”; felul în care urmărește conținutul vieții cotidiene dă posibilitatea forării în

adâncime a „ce?”-ului realității, cu prețul sacrificării „cum?”-ului reprezentărilor acesteia (a reprezentărilor participanților, cât și a cercetătorului).

Netnografie – tip de cercetare calitativă realizată pe internet, care se ocupă cu studiul culturilor și comunităților virtuale, formate prin mijloacele de comunicare mediate de computer.

Observație – metodă empirică de colectare a datelor cu ajutorul simțurilor (văz, auz, miros etc.) în vederea interferențelor sociologice și psihologice pentru a verifica ipotezele sau pentru a descrie sistematic și obiectiv mediul înconjurător, oamenii și relațiile interpersonale, comportamentele individuale și colective, acțiunile și activitățile creative ale persoanelor și grupurilor umane.

Postmodernism – tip de cercetare calitativă care urmărește deconstruirea conceptelor de „subiect” și „teren de cercetare”; dezvăluie diverse practici de reprezentare, dar poate conduce la o respingere nihilistă a conținutului.

Povestirea vieții (istoria vieții, biografie socială) – metodă de culegere și de analiză a povestirilor obținute de la persoane care relatează experiențele cotidiene trecute sau prezente.

Repertorii interpretative – scheme cognitive formate din serii de termeni legați unii de alții în mod sistematic, folosiți adesea în obținerea unei coerențe stilistice și gramaticale, aceste scheme cognitive fiind organizate uneia sau mai multor metafore.

Saturație teoretică – situație când culegerea noilor date și examinarea noilor cazuri nu mai aduce nimic nou pentru dezvoltarea teoriei pe care o construim, când acestea devin redundante.

Scenariu – mecanism utilizat de membrii unei comunități pentru a invoca caracterul de rutină al evenimentelor descrise cu scopul de a induce ideea că acestea nu sunt decât niște *pattern*-uri ultracunoscute, aprobate sau dezaprobat.

Strategie abductivă – tip de cunoaștere, diferit de inferența deductivă (prin care urmărește testarea ipotezelor) și de cea inductivă (care presupune generalizarea concluziilor derivate din analiza unor cazuri asupra unei populații mai largi), prin care sunt descoperite și dezvoltate noi teorii.

Studiu de caz – metodă de culegere a datelor, de punere în formă și de prelucrare a informației în cercetarea calitativă, care încearcă să arate caracterul evolutiv și complex al fenomenelor referitoare la un sistem social cuprinzând propriile dinamici.

Studiul documentelor – metodă de cercetare care presupune examinarea detaliată a documentelor produse prin intermediul unei game variate de practici sociale și care îmbracă o varietate de forme, de la cuvântul scris la imaginea vizuală.

Teorie – set de concepte folosite în definirea și/sau explicarea unor fenomene; teoria oferă un cadru pentru înțelegerea fenomenului și o fază pentru descoperirea unei modalități de organizare a ceea ce este cunoscut, având valoare explicativă și predictivă.

Thêmata – unități semantice de bază în gândirea comună, exprimând deseori o opoziție, fiind problematizate ca urmare a circumstanțelor socioistorice sau politice.

Transcriere – transpunerea unui dialog înregistrat într-o formă scrisă standard, incluzând și mecanisme lingvistice intenționale și interacționale adiționale.

Triangulare – tehnică de validare prin care cercetătorul suprapune și combină mai multe tehnici de culegere și interpretare a datelor pentru a compensa distorsiunile inerente fiecăruia dintre ele și permite verificarea justității și stabilității rezultatelor produse.

Validitatea cercetării calitative – măsura în care o relatare reprezintă cu acuratețe fenomenele sociale la care se referă